

VERKIEZINGSPROGRAMMA

Den Haag: een stad met samenhang

Solidair, betrokken, duurzaam

Verkiezingsprogramma PvdA Den Haag 2006-2010
31 oktober 2005

Den Haag: een stad met samenhang

Solidair, betrokken, duurzaam

Verkiezingsprogramma PvdA Den Haag 2006-2010

31 oktober 2005

Inhoudsopgave

Woord vooraf	3
Inleiding	4
Economie	5
Mobiliteit	6
Duurzaamheid	7
Wonen	8
Werk	9
Onderwijs	10
Een solidaire stad	11
Armoedebestrijding	11
Zorg	12
Een stad met samenhang	13
Integratie	13
Buurtwerk en vrijwilligers	14
Veiligheid	15
Cultuur	16
Sport	17
Een stad van betrokken burgers	18
De burger en de politiek	18
De burger en de gemeente	19
Betrokken burgers	20
Regionale samenwerking	21
Een stad met middelen	22
Financiële dekking voor nieuwe uitgaven	23

Woord vooraf

In dit verkiezingsprogramma zijn de politieke hoofdlijnen vastgesteld die als richtlijn dienen voor de nieuwe fractie in de volgende raadsperiode. Het programma is bedoeld om naar buiten en naar 'binnen' aan te geven waar de PvdA voor staat. Het zal ook het uitgangspunt vormen bij de onderhandelingen over de vorming van een college.

Dit programma is tot stand gekomen dankzij de inbreng van vele actieve werkgroepen en individuele partijleden. De thema's zijn geïnventariseerd, onderzocht, en bediscussieerd tijdens werkgroepbijeenkomsten, algemene ledenvergaderingen en op de website. Wij danken iedereen die heeft bijgedragen aan de totstandkoming van dit programma! Het toont eens te meer aan dat de Haagse afdeling van de PvdA bijzonder actief en betrokken is en discussie niet uit de weg gaat. Wij zijn er van overtuigd dat de open discussie heeft geleid tot een goed onderbouwd sociaal-democratisch programma dat veel Hagenaars zal aanspreken.

Bestuur PvdA Den Haag

Inleiding

Den Haag is een mooie, groene en vitale stad aan zee. Rijk aan traditie en prachtige culturele instellingen. Met alle ministeries, ambassades en het parlement is Den Haag het bestuurlijke centrum van Nederland. De ambitie om uit te groeien tot de internationale stad van recht en vrede heeft de afgelopen vier jaar duidelijker vorm gekregen. Steeds meer internationale instituties kiezen Den Haag als vestigingsplaats. Dit zet de stad wereldwijd op de kaart en is uitstekend voor de economische en toeristische ontwikkeling. De toenemende internationale betekenis van Den Haag doet tegelijkertijd iedereen beseffen dat de stad schoon, heel en veilig moet zijn. Het daagt de stad en al haar inwoners uit na te denken over de bereikbaarheid, de waarde van de parken en groene zone's, de kwaliteit van de ligging aan zee, het woonmilieu, de werkgelegenheid, het niveau van het onderwijs en het culturele klimaat in onze stad.

Het zijn evenzoveel onderwerpen waar de PvdA een duidelijk visie op heeft. Het is een visie die uitgaat van solidariteit. Dat is geenszins een ouderwets of achterhaald begrip. Moderne solidariteit betekent dat niemand aan de kant staat en niemand aan zijn lot wordt overgelaten. In deze visie is de lokale overheid er voor de burger en niet andersom. Moderne solidariteit betekent dus werk voor iedereen, een toereikend inkomen voor iedereen, een goede woning voor iedereen. Daarnaast heeft iedereen toegang tot goede onderwijs- en zorgvoorzieningen, en biedt de stad voldoende mogelijkheden voor sport, spel en ontspanning. Moderne solidariteit betekent ook dat Hagenaars trots kunnen zijn op hun stad, zich verbonden voelen met elkaar en een actieve bijdrage willen leveren aan de stad.

De lokale overheid stelt iedereen in staat zijn of haar eigen leven in te richten op de manier die hij of zij zelf verkiest. Degene die daarbij een extra steuntje in de rug nodig heeft, kan daar op rekenen. De andere kant is dat iedereen naar vermogen bijdraagt, de gemeente duidelijk de regels moet kunnen handhaven en dat misbruik niet wordt getolereerd. Pas dan geef je vorm aan een eerlijke en solidaire samenleving van betrokken burgers. Pas dan ontstaat een stad met samenhang.

Een vitale, groene stad aan zee

Den Haag is een stad om in te wonen en te werken, een stad voor iedereen: gezinnen, ouderen, studenten, ondernemers en anderen. Daarbij moeten weloverwogen keuzes worden gemaakt voor de woonkwaliteit, het stedelijk groen, de mobiliteit en de economische ontwikkeling. Soms moeten tegenstrijdige doeleinden met elkaar verzoend worden, vooral in een stad die zo weinig ruimte heeft als het tussen de kust en buurgemeenten ingeklemde Den Haag. Een zorgvuldige ruimtelijke ordening is noodzakelijk. Doelstellingen hierbij moeten zijn: het waarborgen van voldoende economische groei, bereikbaarheid, duurzaamheid en het bieden van voldoende goede woonruimte voor alle Hagenaars.

Economie

Een vitale stad staat of valt bij een gezonde economie. Alleen als er voldoende werkgelegenheid is voor hoog- én laagopgeleiden kunnen alle Hagenaars zinvol participeren in de stedelijke samenleving. Voldoende welvaart is ook absoluut noodzakelijk voor de handhaving van een adequaat voorzieningenniveau. Bij het economisch beleid moet Den Haag gebruik maken van haar sterke kanten. De PvdA zet daarom in op het behoud en de versterking van de functie van Den Haag als zetel van de nationale overheid en als 'Internationale Stad van Recht en Vrede'. Den Haag moet een nog aantrekkelijker vestigingsplaats worden voor (inter)nationale bedrijven en instellingen. Meer internationale instellingen en zakelijke diensten doen de vraag naar (persoonlijke) dienstverlening stijgen, zodat er ook meer werkgelegenheid voor laagopgeleiden komt. Ook meer toerisme kan hieraan bijdragen. Een vitaal midden- en kleinbedrijf is van essentieel belang voor de werkgelegenheid in Den Haag, vooral voor de minder betaalden. Het MKB is daarmee voor de lager opgeleiden en werkzoekenden de toegangspoort voor de arbeidsmarkt.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Versterking van het vestigingsklimaat voor internationale instellingen en bedrijven door betere bereikbaarheid, een aantrekkelijker internationaal cultuuraanbod, versterking van het groene karakter van de stad, een grotere veiligheid en aantrekkelijke huisvestingsmogelijkheden voor het personeel.
- Krachtige verdere ontwikkeling van het toekomstige ADO-complex en nabijgelegen voorzieningen en bedrijvigheid. Deze functies mogen niet ten koste gaan van het centrum.
- Nieuwe impulsen voor het binnenstad: snelle ontwikkeling van Nieuw Centraal en het Wijnhavengebied tot en met het Spuiplein; optimale bereikbaarheid met het openbaar vervoer (Randstadrail) voor toeristen en het winkelend publiek uit de regio; aanpak van onaantrekkelijke plekken (bijvoorbeeld de Laan).
- Meer ruimte voor individueel ondernemerschap door verlaging van de administratieve lastendruk en stimulering van het MKB. De gemeente stelt zich garant voor het verstrekken van microkredieten aan ondernemers in achterstandswijken.
- Versterking van het MKB door voldoende ruimte beschikbaar te houden en te stellen op industrieterreinen, met name voor bedrijven die voor hun verzorgingsgebied zijn aangewezen op Den Haag.
- Een gezonde detailhandel door een beperkte, maar hoogwaardige uitbreiding in de binnenstad en ondersteuning van de detailhandel buiten het stadscentrum.
- Bevordering van het toerisme door een betere ontsluiting van de badplaatsen, clustering van culturele attracties en een minder oubollige city-marketing. Het vertrek van de Norfolkline biedt kansen voor de verdere toeristische ontwikkeling van Scheveningen. Dit mag echter niet ten koste gaan van de visserij.
- Herstructurering van de Binckhorst ten behoeve van de dienstensector en hoogwaardige stedelijke functies (onder meer een internationaal congrescentrum).
- Ontwikkeling van de Vlietzone als kansrijke locatie langs de A4. De PvdA is voor versterking van dit gebied door woningbouw, nieuwe bedrijvigheid en de bouw van kantoren, passend bij de schaal en de groene kwaliteiten. Doorgaande regionale fietsroutes en de inpassing van recreatie vormen daarvan belangrijke elementen.
- Versterking van het hoger onderwijs in de stad door samenwerking met de universiteiten van Delft en Leiden en internationale instellingen.

Mobiliteit

Een leefbare en economisch vitale stad moet goed bereikbaar zijn. De aanleg van meer wegen is echter vaak geen oplossing voor het mobiliteitsprobleem. Bundeling van het autoverkeer op hoofdwegen kan de bereikbaarheid én de leefbaarheid verbeteren. Daarnaast moet de groei van de automobilititeit worden geremd door heffingen, investeringen in het openbaar vervoer en bevordering van het fietsgebruik.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Een autoluwe binnenstad om te komen tot een substantiële vermindering van de uitstoot van fijnstof en een aantrekkelijker verblijfsklimaat.
- Een streng parkeerbeleid. In het centrum moeten parkeerplaatsen op straat verdwijnen. Het aantal parkeervergunningen in de binnenstad moet verminderen en tarieven moeten sterker worden gedifferentieerd.
- Substantiële investeringen in het fietswegenet (rode asfaltfietspaden, veilige kruisingen, inrichting van meer voetganger/fietsstraten en goede afstellingen van verkeerslichteninstallaties) en het stimuleren van het fietsgebruik door subsidieregelingen, meer en betere stallingen, fietsverhuur voor bezoekers aan Den Haag en aanleg van nieuwe fietsroutes.
- Invoering van heffingen volgens Londens model om de automobilititeit terug te dringen. Opbrengsten komen ten goede aan het openbaar vervoer.
- Realisatie van de tweede fase van Randstadrail door uitbreiding naar Scheveningen en Kijkduin en opwaardering van tramlijn 11. Op termijn uitbreiding van Randstadrail naar het Westland en een hoogwaardige tramlijn door de Binckhorst.
- Transferia die het mogelijk maken dat bezoekers aan de stad kunnen overstappen op het openbaar vervoer of de fiets. Gebruikers van deze transferia moeten zich veilig voelen, over actuele reisinformatie kunnen beschikken en goedkope huurfietsen kunnen gebruiken.
- Besluitvorming over het aanleggen van het Trekvluettracé vindt plaats nadat een milieu-effectrapportage (MER) heeft plaatsgevonden en nut en noodzaak zijn aangetoond.
- Voltooiing en verbetering de Centrumring met de Schenkboog en het (oude) Mercuriustracé op korte termijn.
- Betere toegankelijkheid van het openbaar vervoer voor minder mobiele.

Duurzaamheid

Het groene karakter en de ligging aan zee maken Den Haag aantrekkelijk als vestigingsplaats. Stedelijke ontwikkeling moet mogelijk zijn, maar alleen als deze het groen versterkt en de toegankelijkheid ervan vergroot. De Koningstunnel is een goed voorbeeld hoe dit kan. De PvdA is tegen de ontwikkeling van een grootschalige kustlocatie. Strand en duinen moeten zo natuurlijk mogelijk blijven, maar de ligging aan zee mag niet leiden tot natte voeten. Ook hier kan beperkte stedelijke ontwikkeling worden gecombineerd met vergroting van de gebruikerswaarde van het groen en de veiligheid van onze kust. Den Haag moet haar steentje bijdragen aan de beheersing van de klimaatverandering door de uitstoot van CO₂ zoveel mogelijk te beperken. Beperking van het autogebruik en energiebesparing moeten hand in hand gaan met de inzet van alternatieve energievormen.

De PvdA Den Haag kiest voor

- De totstandkoming van het Cityduinpark door de aanleg van fiets- en loopbruggen, tunneltjes en ecoducten tussen een 12-tal door verkeerswegen van elkaar gescheiden parken en groengebieden in het Noord-Westen van de stad.
- Verbindingen tussen groengebieden in het Zuiden van de stad. Investerings in de kwaliteit van en de verbindingen tussen de Haagse groengebieden dienen substantieel te zijn.
- Een snelle aanpak van zwakke plekken in de zeewering, door te bouwen met de natuur (zand-suppletie, ophoging duinen) en beperkte stedelijke ontwikkeling.
- Meer aandacht voor (grond)waterbeheer. Rioolwater mag niet langer ongezuiverd in zee stromen, regenwater moet apart worden afgevoerd.
- Betere voorlichting, betere inzameling en goede controle op de inzameling, zodat gescheiden inzameling van afval een impuls krijgt. Huis-aan-huis inzameling van Groente, Fruit- en Tuinafval (GFT) moet in zoveel mogelijk wijken de norm worden. Invoering van systemen die het mogelijk maken om burgers die minder afval aanbieden ook minder laten te betalen. Ondergrondse afvalinzameling bespaart ruimte. Zo weinig mogelijk gifgebruik bij het bestrijden van onkruid en ongedierte.
- Reductie van de uitstoot van het broeikasgas CO₂ door investeringen in o.a. zonne- en windenergie en geothermische energie (het gebruik maken van bodemwarmte).
- De inzet van biodiesel en waterstof in het wagenpark van gemeentelijke diensten en bedrijven.
- Energiebesparing, waarbij de gemeente een voortrekkersrol vervult.

Wonen

Den Haag moet een aantrekkelijke woonstad blijven; ook toekomstige generaties moeten in de stad kunnen blijven wonen. Het voorzien in voldoende betaalbare woningen van goede kwaliteit voor de lagere inkomens is een van de hoofdpogingen voor de sociaal-democratie. Dit geldt ook voor het dichten van de kloof tussen zand en veen, de vanouds scherpe scheiding tussen rijke en arme wijken in deze stad. De gemeente moet daarom duidelijke afspraken maken met woningcorporaties. Nieuwe en gerenoveerde woningen moeten duurzaam en levensloopbestendig zijn. In de particuliere sector moeten huurders actief worden beschermd tegen de praktijken van malafide verhuurders.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Voldoende (betaalbare) woningen om de groei van de Haagse bevolking op te kunnen vangen. Om groei van de automobiliteit te beperken en het groen in de stad te behouden, moeten deze woningen komen binnen de bebouwde kom in de buurt van hoogwaardig openbaar vervoer.
- Sociaal evenwichtiger samengestelde wijken: duurdere woningen in wijken met overwegend goedkope woningen en goedkopere woningen in wijken met overwegend duurdere woningen.
- Een toewijzingsbeleid met gelijke rechten voor kansarmen en nieuwkomers.
- Krachtige voortzetting van de herstructurering van Zuid-West om verloedering en gettovorming te voorkomen. Ook zullen nieuwe wijkplannen voor andere naoorlogse wijken als Mariahoeve en Houtwijk nodig zijn.
- Een vitaal Den Haag Zuid-West: daarom wordt rond alle randen van het Zuiderpark de bestaande bouw geïntensifieerd waardoor op den duur de functie van het park vergelijkbaar wordt met het Central Park in New York.
- 30% sociale woningbouw in alle nieuwbouw en herstructureringsprojecten en voldoende woningen voor doelgroepen als ouderen, jongeren en starters.
- De ontwikkeling van vraag en aanbod van goedkope woningen wordt regelmatig (bijv. jaarlijks) onderzocht. Zonodig worden op basis hiervan de plannen bijgesteld.
- Invloed van mensen op hun woonsituatie door stimulering van 'sociale koop', vormen van zelfbeheer en particulier opdrachtgeverschap.
- Wijken waar zo weinig mogelijk terreinen braak liggen. Als langdurige braak niet te vermijden is, zorgt de gemeente actief voor een tijdelijke alternatieve invulling.
- Duurzaam bouwen in nieuwbouw- en herstructureringsprojecten, dat wil zeggen milieuvriendelijk en levensloopbestendig. Hiervoor wordt een helder programma met minimumeisen opgesteld.
- 'Woon-service-zones' in wijken waar veel ouderen wonen. Hier wonen ouderen in levensloopbestendige en betaalbare huizen, waar zorg op maat kan worden geleverd en waar sprake is van een veilige, leefbare en bereikbare wijk.
- Prestatieafspraken met corporaties over de diversiteit van woningbouw, de netto groei van de voorraad huurwoningen (en het aantal te verkopen woningen), de kwaliteit, de financiële transparantie en het overleg met en zeggenschap van de bewoners.
- Harder optreden tegen huisjesmelkers en illegale praktijken. Hiervoor moet meer geld beschikbaar komen.
- Handhaving van het huidige erfpachtstelsel, maar wel onder voorwaarde dat de stijging van de erfpachtcanon in redelijke verhouding staat tot de waardestijging van de grond.

Werk

De PvdA wil gelijke kansen voor iedereen. Dankzij werk kunnen mensen sociale contacten opdoen, een inkomen verwerven en bijdragen aan het maatschappelijk welzijn. Daarom streeft de PvdA naar een gezonde economische ontwikkeling die zorgt voor werkgelegenheid voor zowel hoog- als laagopgeleide Hagenaars. Daarom staat de PvdA voor een activerend arbeidsmarktbeleid om zo weinig mogelijk Hagenaars aan de kant te laten staan. Het is de taak van de gemeente om mensen in dit streven bij te staan en indien nodig op hun eigen verantwoordelijkheid te wijzen. De PvdA zet in op scholing, zodat ook laagopgeleiden meer kansen krijgen. Juist voor deze groep is ook gesubsidieerde arbeid een onmisbare opstap tot de arbeidsmarkt.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Voortzetting van de huidige succesvolle (sluitende) aanpak van de jeugdwerkloosheid. Schooluitval moet fel worden bestreden. Leer-werktrajecten en stages moeten het onderwijs aanvullen. Uitgangspunt is dat iedereen tot 25 jaar over startkwalificaties zal beschikken.
- Verbetering van de arbeidsmarktpositie van laagopgeleiden door scholingstrajecten in samenwerking met het bedrijfsleven. Dit is eens te meer van belang omdat de vraag naar laaggeschoolde arbeid structureel afneemt.
- Een streng sanctiebeleid dat uitkeringsgerechtigden stimuleert betaald werk te zoeken en te accepteren of zich op een andere manier voor de samenleving in te zetten.
- Introductie van het succesvolle Work First principe, waarbij een deel van de week met behoud van de uitkering gewerkt wordt ter bevordering van het werkritme, een goede werkhouding, het maatschappelijk welzijn en het zoekgedrag.
- Premies voor werkgevers die moeilijk bemiddelbare mensen in dienst nemen.
- Een harde aanpak van discriminatie door bedrijven.
- Betere begeleiding van nieuwkomer op de werkvloer en meer aandacht voor 'management in diversity' voor leidinggevendenden.
- Handhaving van gesubsidieerde arbeid, ook na 2009. De PvdA wil dat tenminste 5000 Hagenaar gesubsidieerde arbeid kunnen verrichten. Voor een substantiële groep Hagenaars blijft het vinden van een reguliere baan ondanks scholingstrajecten onhaalbaar. Gesubsidieerde arbeid vormt voor deze groep een noodzakelijke opstap naar de arbeidsmarkt.
- Het waar mogelijk in dienst nemen door de gemeente van uitkeringsgerechtigden en mensen met een beperking.
Vrijwilligerswerk met behoud van uitkering voor degenen die geen kansen hebben op reguliere of gesubsidieerde arbeid.

Onderwijs

Goed onderwijs is de sleutel tot economische ontwikkeling, zelfontplooiing, emancipatie en participatie in de maatschappij. Goed onderwijs moet er voor zorgen dat de Hagenaars werk kunnen vinden op een arbeidsmarkt die steeds hogere eisen stelt. Onderwijs is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van verschillende partijen zoals de scholen, de ouders, de gemeente en het bedrijfsleven. De gemeente neemt in deze samenwerking de regierol op zich.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Vroegtijdige signalering van taal- en ontwikkelingsachterstanden door consultatiebureaus.
- Aanpak van taal- en ontwikkelingsachterstanden door Voorscholen. In 2010 moeten deze scholen tenminste 75 % van de Haagse achterstandskinderen van 2,5 tot 5 jaar bereiken.
- Voortzetting en intensivering van het beleid om kinderen met achterstanden extra aandacht te geven.
- Reductie van de leerlingenuitval binnen 4 jaar met tenminste 50%. Strikte handhaving van de leerplicht door een betere registratie (via het onderwijsnummer) en afstemming met welzijnsinstellingen is hiervoor nodig.
- Meer betrokkenheid van ouders bij de scholen om uitval te voorkomen. Ook scholen dienen hiervan werk te maken. Scholen moeten systematisch ouderenquête's uitvoeren en huisbezoeken afleggen in samenwerking met de educatieve partners.
- Versterking van het beroepsonderwijs (VMBO, MBO, HBO) door leer-werktrajecten en stages ter aanvulling van het onderwijs. Ook moeilijk plaatsbare jongeren moeten een stageplek krijgen. Samenwerking met en investeringen vanuit het bedrijfsleven zijn essentieel. De gemeente heeft hierbij de regie in handen, onder meer door de inrichting van een stedelijk stagebureau.
- Kleinschaligheid en maatwerk in het onderwijs en blijvende investeringen in sport en musische vorming.
- Diploma's voor elke schoolverlater van een praktijkschool. De gemeente besteedt extra aandacht aan dit type onderwijs om te voorkomen dat leerlingen na het afsluiten van hun schoolloopbaan thuis komen te zitten.
- Goede huisvesting voor alle scholen. Het succesvolle gemeentelijke beleid wordt dus voortgezet! Scholen met een duidelijke onderwijsvisie krijgen hierbij voorrang.
- Scholen die pal staan voor kernwaarden als de vrijheid van meningsuiting, de gelijkwaardigheid van man en vrouw en de gelijkwaardigheid van homoseksuelen. De PvdA doet echter niet mee aan symboolpolitiek als een hoofddoekjesverbod e.d.
- Scholen waar kinderen en ouders met verschillende culturele achtergronden elkaar kunnen ontmoeten. Uitwisselingen en ontmoetingen van leerlingen en leraren van scholen met sterk verschillende leerlingpopulaties moet worden gestimuleerd.
- Meer veiligheid en sociale samenhang in en rond de school door voldoende toezicht door volwassenen en vormen van sociale controle. Schoolconciërges, toezicht op pleinen en grote ruimten en aanspreekbare school/wijkagenten zijn daarom belangrijk.

Een solidaire stad

Solidariteit met de zwakkeren in deze samenleving is een van de kernwaarden van de PvdA. Kwetsbare groepen als mensen zonder inkomen uit arbeid, laagbetaalden, zieken, verslaafden, gehandicapten en anderen hebben ondersteuning nodig om een fatsoenlijk bestaan te kunnen leiden en volwaardig te kunnen participeren.

Armoedebestrijding

Tijdens de afgelopen jaren onder het kabinet Balkenende hebben veel Hagenaars een groot verlies aan koopkracht geleden. Dit geldt voor de middengroepen, maar zeker ook voor de laagstbetaalden en degenen die afhankelijk zijn van een bijstandsuitkering of een mager pensioen. Veel arme Hagenaars hebben daarnaast grote schulden die een normale deelname aan het maatschappelijk leven in de weg staan. De PvdA vindt dat juist de allerarmsten in onze stad onze ondersteuning nodig hebben.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Inkomensondersteuning gericht op de persoonlijke situatie door bijzondere bijstand en het Ooievaarsfonds.
- Afstemming van het Ooievaarpas-pakket op ouderen, met gratis of tegen een zeer geringe prijs gebruik van het openbaar vervoer.
- Optimale benutting van de wettelijk toegestane kwijtscheldingsmogelijkheden, vrijstelling van gemeentelijke belastingen en heffingen voor bijstandsgerechtigden en inkomensafhankelijkheid bij de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening.
- Aanpak van de schuldenproblematiek. De PvdA wil mensen helpen om te leren hoe zij beter kunnen omgaan met geld om schulden te voorkomen. Hulp bij schuldsanering blijft daarnaast noodzakelijk, eveneens een sociale bankinstelling.
- Duidelijke voorlichting over wettelijke rechten, zoals de huursubsidie en bijstand.
- Bevordering van maatschappelijke initiatieven op het gebied van armoedebestrijding zoals de Voedselbank of de Weggeefwinkel.

Zorg

Voorkomen is beter dan genezen. Dit betekent dat de PvdA vooral inzet op preventie. Preventie van ziektes en aandoeningen die ontstaan door een ongezonde leefstijl. Maar ook preventie van opvoedingsproblemen, van mishandeling binnen het gezin, van verslaving, van geslachtsziekten. Als mensen toch in de problemen komen, moeten zij kunnen rekenen op goede gemeentelijke voorzieningen.

Door de veranderingen in de zorg is een actief beleid van de gemeente noodzakelijk. De gefaseerde invoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning vanaf 1 juli 2006 biedt de gemeente kansen om de zorg effectief en dicht bij de burger te organiseren, in wijken waar deze zorg het hardst nodig is. Het nieuwe zorgstelsel kan er toe leiden dat een grotere groep mensen geheel of gedeeltelijk niet verzekerd zal zijn. Voor deze groep moet een adequate oplossing worden gevonden. De eerstelijns gezondheidszorg is niet op elke plek in de stad gewaarborgd. Dit is des te prangender omdat de sociaal-economische status veel invloed heeft op gezondheidsverschillen. In rijke wijken leven mensen aanmerkelijk langer en gezonder dan in arme wijken, een situatie die voor de PvdA niet acceptabel is.

De PvdA Den Haag kiest voor

- (Eerstelijns) gezondheidszorg voor iedereen, ook voor de kwetsbaren. Dit betekent dat de gemeente moet investeren in de kwaliteit van zorgverleners die na invoering van de WMO onder de verantwoordelijkheid van de gemeente vallen. Ook kwetsbaren moeten verzekerd zijn en blijven in het nieuwe zorgstelsel, opdat iedereen de zorg kan blijven krijgen die hij of zij nodig heeft. De gemeente moet daartoe een collectieve zorgverzekering aanbieden voor doelgroepen.
- Een zorg- en welzijnsysteem op wijkniveau, waar mensen voor alle gezondheidszorg en voorzieningen terecht kunnen en waar met name ouderen en gehandicapten voorlichting kunnen krijgen. Dan hoeft dat niet meer via de stadsdeelkantoren. De ouderenadviseur is in relatie met de “woon-service-zone” een onmisbare functionaris en het aantal adviseurs moet uitgebreid worden.
- Maatregelen tegen overgewicht. Betaalbare sportfaciliteiten, veilige speelplaatsen, voldoende fietspaden en een gezond aanbod in school- en sportkantines voor een gezonde levensstijl met voldoende beweging. Kinderen moeten gestimuleerd worden om naar school te fietsen. Een wijkgerichte aanpak van overgewicht met betrokkenheid van scholen, buurt- en oudercentra, huisartsen (‘sporten op recept’), consultatiebureau-artsen en wijkverpleegkundigen is verder noodzakelijk.
- Het tegengaan van meisjesbesnijdenis. Voorlichting en preventief toezicht vanuit de consultatiebureau’s is hiertoe noodzakelijk.
- Meer aandacht, opvang en geld voor zwervjongeren, tienermoeders en slachtoffers van loverboys.
- Beter toezicht op jongeren in probleemgezinnen vanuit de consultatiebureaus en de jeugdgezondheidszorg. Personele uitbreiding is hiervoor nodig. Bij ernstige problemen moeten al voordat strafbare feiten zijn gepleegd gezinscoaches worden aangesteld.
- Adequate voorlichting aan jongeren en ouders over de gevaren van drugs, tabak, alcohol en gokken. Deze voorlichting moet al in de lagere groepen van de basisschool starten (bij voorkeur vanaf groep 3).
- Adequate opvang van verslaafden, mede om overlast tot een minimum te beperken.
- Handhaving van het huidige voorzieningenniveau voor de dak- en thuislozen en de vrouwenopvang.

Een stad met samenhang

‘De boel bij elkaar houden’. Sommigen beschouwen dit als een halfzachte uitspraak van een softie die de tekenen des tijds niet goed heeft begrepen. In plaats daarvan vormen de woorden van de Amsterdamse burgemeester Job Cohen een van de grootste uitdagingen voor het grootstedelijk bestuur. In een grote stad als Den Haag, met mensen met verschillende culturele achtergronden, religies en levensstijlen is het behouden en versterken van de sociale samenhang geen eenvoudige opgave. Toch wil de PvdA Den Haag deze uitdaging aangaan. De PvdA wil de bewoners van Den Haag helpen en stimuleren om actief deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Hagenaars moeten zich veilig voelen, trots kunnen zijn op hun stad, zich verbonden voelen met elkaar en actief meedoen aan de stedelijke samenleving.

Integratie

Den Haag is een stad met vele culturen. De PvdA staat voor een stad waarin verschillende groepen niet langs elkaar leven, maar met elkaar een samenleving vormen. Hagenaars met een niet-Nederlandse achtergrond moeten zich sociaal-economisch kunnen emanciperen en kunnen deelnemen aan het sociaal-culturele leven. Discriminatie van nieuwkomers met een niet-westerse achtergrond moet daarom worden bestreden. Mensen moeten de Nederlandse taal kunnen leren. Anderzijds vergt vestiging in Den Haag ook een commitment om werk te willen maken van het burgerschap van deze stad. Dit geldt voor migranten uit niet-westerse landen, maar ook voor de buitenlandse werknemers van internationale instellingen en bedrijven en hun familieleden.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Aandacht voor beheersing van de Nederlandse taal door leren en doen in plaats van theorie. Ook moet er aandacht zijn voor het onderhouden van de Nederlandse taal.
- Een goed aanbod van inburgeringscursussen dat aansluit op de arbeidsmarkt en is toegesneden op de verschillende opleidingsniveaus en talenten van nieuwkomers.
- Verplichte deelname aan taal- en inburgeringscursussen en de daaraan verbonden werkstages. Bevordering van vrijwilligerswerk bij wijze van ‘verlengde inburgering’.
- Een gemeentelijk personeelsbestand dat een zo goed mogelijke afspiegeling vormt van de Haagse samenleving. Ook in hogere functies moeten nieuwkomers vertegenwoordigd worden. Jaarlijkse rapportages over het aantal personeelsleden van niet-westerse afkomst en hun functieniveau zijn hiervoor een beleidsinstrument.
- Recht op gelijke faciliteiten voor verschillende geloofsgemeenschappen. Dit geldt ook voor de bouw van religieuze gebouwen, begrafenisrituelen en de geestelijke verzorging in instellingen.
- Een actieplan voor het terugdringen van spanningen tussen groepen nieuwkomers en homoseksuelen.
- Een cultuuraanbod dat ook aantrekkelijk is voor Hagenaars met een niet-Nederlandse achtergrond.
- Er wordt in de volgende collegeperiode een groot stedelijk intercultureel centrum geopend, waar iedere Hagenaar zich thuis voelt, beginnende ondernemers gehuisvest kunnen worden en van verschillende gerechten kan worden geproefd. Het moet een attractief en bloeiend centrum worden met een bovenstedelijke uitstraling.

Buurtwerk en vrijwilligers

Samenhang kan het effectiefst tot stand komen in de directe leefomgeving van de Hagenaars, in hun eigen buurt. Dit is de reden dat de PvdA buurthuizen, welzijns- werk op wijkniveau en bewonersorganisaties van groot belang vindt. Openbare ruimte in de buurten en wijken moet beheerd worden om mensen zich thuis te laten voelen. Daarnaast moet op allerlei manieren getracht worden om de verbondenheid van de Hagenaars met hun stad en met elkaar te vergroten. Bevordering van vrijwilligerswerk is hiertoe een uitstekend middel. Daarbij biedt de groeiende groep ouderen tussen de 60 en 75 jaar die gezonder en actiever zijn dan 25 jaar geleden en bovendien over een beter inkomen en opleiding beschikken, kansen die de PvdA met beide handen wil aangrijpen.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Goede samenwerking van partners zoals bewonersorganisaties, buurtverenigingen, welzijnsorganisaties, buurtbeheerbedrijven en politie, gefaciliteerd door de gemeente om de leefbaarheid in de wijken te behouden en te vergroten. Regie, beheer en verantwoordelijkheid moet zoveel mogelijk op wijk- en stadsdeelniveau worden ondergebracht.
- Meer welzijnsactiviteiten in de buurt in goed onderhouden en beheerde buurthuizen.
- Een plan van aanpak voor de invoering van 'sociale stages' ter versterking van de leefbaarheid van de wijken.
- Veilige speelvoorzieningen, die ook toegankelijk zijn voor gehandicapte kinderen, met goed beheer en toezicht. Een actieve rol voor ouders is hierin noodzakelijk.
- Het oprichten van verblijfsruimtes voor jongeren. Binnen bepaalde kaders mogen zij zelf regels opstellen mbt openingstijden, het gebruik van non-alcoholische versnaperingen en gezond eten. Jongeren worden zelf verantwoordelijk gesteld voor overlast. Ook problemen van jongeren kunnen hier besproken worden in samenwerking met het algemeen maatschappelijk werk.
- Uitbreiding van, in plaats van bezuinigingen op voorzieningen als vakantiekampen voor jongeren.
- Handhaving van het moedercentrum Laak en uitbreiding van vader- moedercentra in Schilderswijk/ Centrum.
- Ondersteuning van het vrijwilligerswerk. Ook jongeren en nieuwkomers kunnen hun steentje bijdragen aan de Haagse samenleving. De PvdA wil het aantal vrijwilligers laten groeien van 80.000 in 2005 naar 100.000 in 2009.
- Een beleid gericht op 'jongere ouderen' (60 tot 75 jaar), met als nadruk actief zijn en actief blijven in vrijwilligerswerk. Ouderen die vrijwilligerswerk doen hebben recht op ondersteuning via cursussen (senioren school) en een passende waardering.

Veiligheid

Veiligheid is een basisvoorwaarde voor ontplooiing en welvaart. Mensen die zich veilig voelen, voelen zich meer op hun gemak en zetten zich vaker in voor hun buurt en stad. Den Haag moet de komende raadsperiode veiliger worden. De PvdA is voorstander van een harde, consequente en snelle aanpak van overlast en criminaliteit. Maar daarnaast zet de PvdA in op het voorkomen van problemen en het wegnemen van de oorzaken van criminaliteit. Want preventie is niet alleen goedkoper, maar zorgt ook voor rust in de wijken en geeft mensen, ook als ze in de fout zijn gegaan, kansen.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Een snelle en strenge aanpak van veelplegers.
- Naast cameratoezicht meer toezichthouders van vlees en bloed, die ook 's avond en 's nachts vaker op straat en in het openbaar vervoer te vinden zijn.
- Voortzetting van het 'hot spots' beleid.
- Het consequent verhalen bij de daders van schade aan (gemeentelijke) eigendommen.
- De gemeente stimuleert een preventieve aanpak van huiselijk geweld door instanties bij elkaar te brengen en aan te spreken op hun verantwoordelijkheid.
- Het betrekken van bewoners bij de vaststelling van de prioriteiten bij de handhaving van de veiligheid in de buurt. De PvdA is voorstander van een politie dicht bij mensen.

Cultuur

Met het Gemeentemuseum, het Mauritshuis, het Nederlands Danstheater, het Residentieorkest en het Nationale Toneel bezit Den Haag enkele belangrijke culturele 'instituten'. Een hoogwaardig cultureel aanbod is van groot belang voor de aantrekkingskracht van Den Haag als vestigingsplaats voor (inter)nationale bedrijven en instellingen. Tegelijkertijd is de participatie van jongeren en nieuwkomers met een niet-westerse achtergrond aan het Haagse cultuuraanbod vaak uiterst gering. Cultuur moet voor iedereen aantrekkelijk en toegankelijk zijn! Pas dan kan cultuur een bindmiddel zijn.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Een divers aanbod en groter bereik van culturele instellingen. Subsidiering van culturele instellingen dient mede afhankelijk te worden van de inspanningen om jongeren en Hagenaars met een niet-Nederlandse achtergrond te bereiken.
- Den Haag Popstad nummer 1! Populaire festivals als Beatstad Festival en Parkpop, een belangrijk podium als het Paard van Troje en een op te richten popmuseum bieden hiertoe volop kansen.
- Investerings in het makersklimaat in de stad. Den Haag heeft toonaangevende opleidingen op het gebied van muziek, dans en beeldende kunst, maar het aanwezige talent wordt onvoldoende gestimuleerd.
- Bevordering van kunsten en culturele activiteiten op wijk- en buurniveau, bijvoorbeeld in basis- en middelbare scholen. Voorbeelden daarvan zijn Laak (Pierrot) en Reva (De Regentes). Zcala moet weer een cultureel buurtcentrum worden.
- Deelname aan culturele activiteiten door zoveel mogelijk Hagenaars. Amateurkunsten, en centra voor kunstzinnige vorming zoals het Koorenhuis verdienen ondersteuning.
- De ontwikkeling van een nationaal museum voor de geschiedenis c.q. een huis der democratie in het centrum.
- Verbetering van de huisvesting van het Nederlands Danstheater en het Residentieorkest op korte termijn. Nieuwbouw van het conservatorium aan het Spuiplein moet worden onderzocht.

Sport

Voor veel mensen, oud en jong, is sport, zowel actief als passief, in georganiseerd of ongeorganiseerd verband, een goede mogelijkheid om sociale contacten aan te gaan en te onderhouden. Sport is ook belangrijk voor de gezondheid. Gebrek aan beweging is een belangrijke oorzaak van overgewicht. Bovendien draagt sport zonder al te veel (financiële) inspanning van de overheid haast vanzelf bij aan de maatschappelijke samenhang. De sportvereniging is een ontmoetingsplaats voor Hagenaars met verschillende achtergronden. Discriminatie moet daarom worden bestreden. Sport is bovendien een sector van het openbare leven waarin zeer veel vrijwilligers dag in dag uit bezig zijn. Ook voor deze mensen is sport een zinvolle vrijetijdsbesteding.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Het wegnemen van financiële drempels die de toegang tot de sportwereld belemmeren, o.a. door inzet van de Ooievaarspas, jeugdpassen en de vrijwilligerspas.
- Toegankelijke sportverenigingen voor eenieder. Sanctionering (bij subsidieverlening) van sportclubs die Hagenaars met een niet-westerse achtergrond weren.
- Er wordt een project gestart waardoor ouderen persoonlijk worden benaderd om mee te doen aan sportieve activiteiten.
- Voldoende sportvoorzieningen in alle wijken.
- Handhaving en zo mogelijk uitbreiding van lichamelijke opvoeding en schoolzwemmen in het onderwijs.
- De komst een 50-meter wedstrijdzwembad in de regio.
- De bouw van een topsporthal in Den Haag.

Een stad van betrokken burgers

Het vertrouwen in politiek en overheid lijkt gezakt te zijn naar een dieptepunt. De PvdA wil er alles aan doen om deze trend te keren en kiest daarom voor een levendige lokale politiek met meer invloed voor de burgers en een betere, op de bewoners afgestemde gemeentelijke dienstverlening. Politiek en gemeente zijn er voor de burgers, niet andersom!

De burger en de politiek

Te weinig burgers voelen zich betrokken bij de lokale politiek. De raad en de fractie zouden de onvrede onder de burgers kunnen verminderen door burgers meer te betrekken in het begin van het besluitvormingsproces, door in discussies meer het verschil tussen de politieke partijen te laten zien en door de ingenomen standpunten beter uit te leggen.

In een tijd dat traditionele media als lokale kranten sterk onder druk staan, wil de PvdA nieuwe vormen van communicatie inzetten om de burger te informeren en te consulteren over zaken die spelen. Meer directe invloed van de burgers op de besluitvorming en consultatie vooraf is daarom nodig, maar de lokale politiek moet ook achteraf duidelijker verantwoording afleggen aan de kiezer.

De verschillende groepen in de stad hebben niet allemaal dezelfde mogelijkheden of capaciteiten om hun stem te laten horen. De PvdA ziet er op toe dat juist de minder weerbare bewoners ook betrokken worden in het besluitvormingsproces.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Meer overleg van de gemeenteraad en fractie met haar kiezers door middel van werkgroepen, discussiebijeenkomsten en internet.
- Betrokkenheid van inwoners in een zo vroeg mogelijk stadium bij de zaken die hen aangaan. De PvdA is daarom tegen het instellen van een correctief referendum waarmee burgers alleen achteraf hun zegje kunnen doen.
- Het stimuleren van onafhankelijke berichtgeving over de lokale politiek.

De burger en de gemeente

Begrip, acceptatie en medewerking van de – soms vele – groeperingen uit de samenleving zijn noodzakelijk voor de overheid om haar doelstellingen te realiseren. De gemeentelijke overheid betreft burgers daarom zoveel mogelijk bij het beleidsproces, ook de minder weerbare bewoners. Hagenaars moeten met elkaar in gesprek komen. De gemeente gebruikt daarvoor nu al instrumenten zoals inspraak, 'Samenspraak', het stadspanel, het burgerinitiatief en klanttevredenheidsonderzoeken. De totstandkoming van de Structuurvisie is een goed voorbeeld van hoe beleid met hulp van inwoners tot stand kan komen. Ten slotte moet de gemeente staan voor een betrouwbare uitvoering en dienstverlening, waarbij in overleg met burgers afstemming plaatsvindt op hun wensen.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Actieve toetsing of alle besluiten zijn voorbereid in een open proces en in samenspraak met alle betrokkenen.
- Het betrekken van burgers bij de beleidsvorming, uitvoering en de handhaving van gemeentelijk beleid door bijvoorbeeld het uitvoeren van een wijkscouw of de in 2004 en 2005 georganiseerde Stadsgesprekken.
- Minder beleidsproductie en meer nadruk op de uitvoering van het geformuleerde beleid. Beleidsambtenaren zouden verantwoordelijkheid moeten dragen voor de concrete uitvoering van het door hen geformuleerde beleid. Minder beleidsproductie levert financiële ruimte op die ingezet kan worden voor uitvoerend werk.
- Versterking van de gemeentelijke dienstverlening op stadsdeelniveau. De PvdA is voor verdere deconcentratie, zodat de dienstverlening dichter bij de burger komt. Elk stadsdeel heeft een eigen wethouder die aanspreekbaar is op de uitvoering van het gemeentelijk beleid.

Betrokken burgers

De gemeentelijke overheid en de instituties van 'het middenveld' zijn er voor de bewoners en niet andersom. Ze zijn er om de burgers te steunen in hun streven om hun eigen leven samen met anderen vorm en inhoud te geven. Daarin heeft de burger als partner een eigen verantwoordelijkheid. De PvdA denkt dat het tijd is om het beeld van de 'burger als consument' te vervangen door het beeld van de burger als 'stadsburger'. Dit betekent dat de burger ook zelf initiatieven neemt en betrokkenheid toont.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Zoveel mogelijk ruimte voor zelfsturing en aansluiting bij initiatieven van burgers in plaats van andersom.
- Overdracht van de verantwoordelijkheid voor een aantal, wijk- en buurtgebonden leefbaarheids- en veiligheidsaspecten in overleg, geheel of gedeeltelijk aan de bewoners. Denk aan het Haags Opzoo-meren en het Buurtveiligfonds.
- In de periode 2006-2010 een proef en een evaluatie over een vrij door bewoners ten gunste van de wijk te besteden bedrag.
- Meer experimenten met wijkaandelen en straatver-teenwoordigers.
- Adviesrecht voor bewonersorganisaties.

Regionale samenwerking

Den Haag ligt niet op een eiland. Regionale samenwerking is nodig voor onderwerpen als woonruimteverdeling, ruimtelijke ordening, groen, milieu, economie, toerisme, recreatie plattelandsontwikkeling, en jeugdzorg. De ambities uit de Haagse en de regionale structuurvisie zullen een balans moeten vinden tussen stedelijke ontwikkeling enerzijds en de behoefte aan groen voor rust en recreatie anderzijds.

Mede door de herindeling in de Haagse regio, waardoor er sprake is van negen in plaats van zeventien gemeenten, is sprake van meer slagkracht. Ook is de bestuurlijke wil gegroeid om in het Stadsgewest Haaglanden tot goede afspraken en besluiten te komen. Buiten de regio Haaglanden is samenwerking met andere overheden in de Zuidvleugel van de Randstad nodig. De democratische controle en de doelmatigheid behoeft hier echter wel verbetering. De Haagse fractie moet investeren in een goed PvdA-netwerk op regionaal en op Zuidvleugelniveau.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Meer aandacht komen voor de groene inbedding van Den Haag als internationale stad aan zee: de Landgoederenzone, de de Vlietzone, Delftse Hout Duivenvoordecorridor en Midden Delfland. Deze gebieden moeten open blijven, goed worden beheerd en toegankelijker worden gemaakt voor recreatie vanuit de stedelijke gebieden. Den Haag zal hier ook in financiële zin aan bij moeten dragen.
- Duidelijke afspraken over de verdeling van de te bouwen woningen in de regio.
- Een regionale aanpak van de luchtkwaliteit en de waterberging. Regionale actieprogramma's die resulteren in heldere uitvoeringsbesluiten zijn hiervoor nodig.
- Een regionale aanpak van de oplopende werkloosheid.
- Een goede democratische inbedding van regionale samenwerking. Overlap en bureaucratie tussen verschillende vormen van regionale samenwerking moet worden voorkomen.

Een stad met middelen

De gemeente Den Haag voert met onverkorte steun van de PvdA een evenwichtig begrotingsbeleid. Met de ruim 2 miljard euro die op de gemeentelijk begroting staat kan Den Haag gelukkig veel doen. Voor veel zaken is de gemeente ook in grote mate afhankelijk van de Rijksmiddelen en in mindere mate van de provincie Zuid Holland/Haaglanden en EU subsidies. Met name door het Rijksbeleid van het tweede kabinet Balkenende kunnen de gemeentelijke financiën de komende periode onder druk komen te staan.

De uitvoering van de Wet Werk en Bijstand en de Wet Maatschappelijke Ondersteuning brengen grote risico's voor de gemeentelijke financiën met zich mee. De gedeeltelijke afschaffing van de OZB zal mogelijk niet volledig gecompenseerd worden. Door de stijging van de energieprijzen en de invoering van de nieuwe Zorgverzekeringswet zullen meer Hagenaars in de problemen komen, zodat meer geld voor het minimabeleid noodzakelijk is. Het instandhouden en intensiveren van het bestaande beleid op dit terrein zal moeilijk zijn, maar blijft prioriteit van de PvdA.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Een solide financieel beleid met sluitende begrotingen.
- Het opgebouwde weerstandsvermogen, de reserves waarmee de gemeente Den Haag niet begrote kosten kan dekken, wordt alleen dan verhoogd of verlaagd als de omvang van de budgettaire risico's dat nodig of mogelijk maakt. De PvdA pleit er dan ook voor dat het volgende college deze risico's, mede op basis van het nieuwe collegeprogramma, opnieuw inventariseert, de risico's waar mogelijk vermindert en de hoogte van het weerstandsvermogen daarop afstemt.
- Alle andere lasten waar direct toerekenbare diensten tegenoverstaan (zoals afvalstoffenheffing en rioolrechten) moeten kostendekkend zijn.
- Optimale benutting van de wettelijk toegestane kwijtscheldingsmogelijkheden, vrijstelling van gemeentelijke belastingen en heffingen voor bijstandsgerechtigden en inkomensafhankelijkheid bij de tarieven voor de gemeentelijke dienstverlening.

Financiële dekking voor nieuwe uitgaven

Veel van de actiepunten uit dit verkiezingsprogramma kunnen door herschikkingen binnen de begroting financiële dekking krijgen. Diverse actiepunten op het terrein van zorg, armoedebestrijding, sport en cultuur vergen echter extra middelen. Grote infrastructurele projecten of stedelijke ontwikkelingen komen meestal in samenwerking met het Rijk, de Provincie Zuid-Holland en de stadsregio Haaglanden, woningbouwcorporaties en marktpartijen tot stand. Toch zal ook hiervoor veel Haags gemeentegeld nodig zijn. Hogere inkomsten zullen waarschijnlijk voortvloeien uit hogere bijdragen uit het Gemeentefonds. Daarnaast wil de PvdA meer ruimte creëren binnen de gemeentelijke begroting.

De PvdA Den Haag kiest voor

- Het taakstellend terugbrengen van het aantal beleidsproducerende ambtenaren.
- Het toepassen van een efficiencykorting op de inkoop en het inhuren van externe adviesbureau's.
- Een onderzoek naar de verkoop van gemeentelijk aandelenbezit in Eneco, waarbij publieke belangen worden meegenomen.
- Indexatie van de OZB overeenkomstig de loon- en prijsontwikkeling plus 1%.
- Heroverwegingen van bestaand beleid.
- Het beschikbaar stellen van incidentele rekeningoverschotten voor prioriteiten uit dit programma.